

Sygn. akt I UK 100/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z odwołania W. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 4 listopada 2014 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 19 listopada 2013 r.,

- 1) oddała skargę kasacyjną,**
- 2) zasądza od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem kosztów pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 14 lutego 2012 r. odmówił przyznania ubezpieczonemu W. P. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, argumentując, że ubezpieczony, pomimo uznania go przez Komisję Lekarską ZUS

za osobę trwale całkowicie niezdolną do pracy od dnia 27 czerwca 2010 r., nie spełnia wszystkich warunków do przyznania prawa do renty, albowiem z wymaganych 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych w 10-leciu przed dniem zgłoszenia wniosku, tj. w okresie od 16 listopada 2001 r. do 15 listopada 2011 r., udowodnił jedynie 3 lata, 5 miesięcy i 10 dni okresów składkowych i nieskładkowych, zaś z wymaganych 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych w 10-leciu przed powstaniem niezdolności do pracy, tj. w okresie od 27 czerwca 2000 r. do 26 czerwca 2010 r., udowodnił 4 lata, 9 miesięcy i 24 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Ponadto organ rentowy podniósł, że ubezpieczony łącznie udokumentował 27 lat, 4 miesiące i 17 dni okresów składkowych i nieskładkowych, a jego niezdolność do pracy powstała ponad 18 miesięcy od ustania zatrudnienia w dniu 9 maja 2005 r.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 7 listopada 2012 r. oddalił odwołanie wniesione przez ubezpieczonego W. P. od wyżej opisanej decyzji organu rentowego.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że W. P., ur. w dniu [...] 1951 r., w okresie od 1 marca 2000 r. do 5 listopada 2004 r., z przerwami, pracował w Powiatowym Urzędzie Pracy [...] jako pracownik biurowy. W dniach 5-6 maja 2004 r., a następnie w okresie od 11 listopada 2004 r. do 9 maja 2005 r. był zarejestrowany jako osoba bezrobotna i pobierał zasiłek z tego tytułu. W dniu 16 listopada 2011 r. wystąpił zaś z wnioskiem o przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy.

Lekarz Orzecznik ZUS orzeczeniem z 11 stycznia 2012 r. uznał ubezpieczonego za osobę całkowicie trwale niezdolną do pracy. Jako datę powstania całkowitej niezdolności do pracy przyjął dzień 27 czerwca 2010 r., tj. datę pierwszej hospitalizacji z powodu zaostrzenia przewlekłej obturacyjnej choroby płuc. Lekarz orzecznik wskazał też, że nie da się ustalić niezdolności do pracy w okresie od 9 maja 2005 r. do 8 listopada 2006 r. Również Komisja Lekarska ZUS w orzeczeniu z 2 lutego 2012 r. stwierdziła, że ubezpieczony jest osobą trwale całkowicie niezdolną do pracy. Jako datę powstania całkowitej niezdolności ubezpieczonego do pracy Komisja Lekarska ZUS także przyjęła 27 czerwca 2010 r., wskazując, iż brak jest danych do przyjęcia, że niezdolność do pracy powstała w okresie od 9 maja 2005 r. do 8 listopada 2006 r.

Sąd Okręgowy ustalił ponadto, iż ubezpieczony udokumentował w okresie od 16 listopada 2001 r. do 15 listopada 2011 r., to jest w okresie 10 lat przypadających przed zgłoszeniem wniosku o rentę, 3 lata, 1 miesiąc i 16 dni okresów składkowych oraz 3 miesiące i 24 dni okresów nieskładkowych, tj. łącznie 3 lata, 5 miesięcy i 10 dni okresów składkowych i nieskładkowych. W okresie od 27 czerwca 2000 r. do 26 czerwca 2010 r., to jest w okresie 10 lat przypadających przed dniem powstania niezdolności do pracy ustalonym przez Komisję Lekarską wykazał z kolei 4 lata, 5 miesięcy i 16 dni okresów składkowych oraz 4 miesiące i 8 dni okresów nieskładkowych, tj. łącznie 4 lata, 9 miesięcy i 24 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

Sąd pierwszej instancji potwierdził także, iż W. P. posiada udokumentowany staż ubezpieczeniowy wynoszący łącznie 27 lat, 4 miesiące i 17 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 26 lat i 13 dni okresów składkowych oraz 1 rok, 4 miesiące i 4 dni okresów nieskładkowych.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie nie jest zasadne i podlega oddaleniu.

Przywołując treść z art. 57 oraz art. 12 i art. 58 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Sąd Okręgowy wskazał, że w stosunku do osoby, której niezdolność do pracy powstała po ukończeniu 30 lat, art. 58 ust. 2 wprowadza dodatkową przesłankę możliwości uznania za spełniony warunku posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, a mianowicie okres 5 lat (o którym mowa w art. 58 ust. 1 pkt 5), który powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Do tego dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy renty szkoleniowej lub renty rodzinnej. Z kolei, w myśl art. 57 ust. 2 warunku, o którym mowa w przepisie ust. 1 pkt 3 art. 57, nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący, co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Sąd Okręgowy powołał ponadto pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 23 marca 2006 r., I UZP 5/05, iż

ubezpieczonemu, który spełnia przesłanki opisane w art. 57 ust. 2, to jest udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat w przypadku mężczyzny lub co najmniej 20 lat w przypadku kobiety oraz jest całkowicie niezdolny do pracy renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje bez potrzeby wykazywania pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy.

Sąd pierwszej instancji przypomniał jednak, iż ustawodawca, mając na względzie treść powyższej uchwały, w art. 58 dodał ust. 4 w brzmieniu „Przepisu ust. 2 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący, co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy”. Przepis ten wszedł w życie w dniu 23 września 2011 r. na mocy ustawy z 28 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2011 r., Nr 187, poz. 1112). Obowiązywał zatem w dacie składania przez ubezpieczonego wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy (tj. 16 listopada 2011 r.) oraz w dacie wydania przez organ rentowy spornej decyzji (czyli 14 lutego 2012 r.).

Sąd Okręgowy podniósł, że wnioski o świadczenia emerytalno-rentowe podlegają rozpoznaniu według stanu prawnego obowiązującego w dacie ich złożenia, chyba że z regulacji szczególnych lub intertemporalnych wynika, że mogą być zastosowane inne zasady. Dlatego też, w ocenie tego Sądu, przepis art. 58 ust. 4, w rzeczywistości zaostrożający warunki wymagane do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy w porównaniu do rozwiązania przyjętego przez Sąd Najwyższy, ma w niniejszej sprawie zastosowanie. Natomiast nie ma zastosowania przy ustalaniu uprawnień wnioskodawcy do renty z tytułu niezdolności do pracy przedstawiona wcześniejsza wykładnia zawarta w uchwale Sądu Najwyższego z 23 marca 2006 r.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich przesłanek do przyznania mu prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Dodał przy tym, że kwestia stopnia niezdolności do pracy nie była przedmiotem sporu, natomiast kwestia okresu trwania tej niezdolności i daty jej powstania została w toku procesu wyczerpująco i stanowczo wyjaśniona, albowiem

z opinii biegłego pulmonologa w sposób jednoznaczny wynika, że datą powstania tej niezdolności jest dzień 27 czerwca 2010 r., a zatem brak jest podstaw do przyjęcia, że niezdolność ubezpieczonego do pracy powstała w okresie od 9 maja 2005 r. (data ustania zatrudnienia) do 8 listopada 2006 r., tzn. w okresie 18 miesięcy od ustania zatrudnienia. Na dzień ustalenia niezdolności do pracy, tj. 27 czerwca 2010 r., ubezpieczony nie spełniał natomiast przesłanki powstania niezdolności do pracy w jednym z okresów wymienionych w pkt 3 art. 57 ust. 1 albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ich ustania. Ostatnim okresem ubezpieczenia skarżącego był okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych do 9 maja 2005 r.

Sąd pierwszej instancji podniósł też, że ogólny staż ubezpieczeniowy ubezpieczonego wynosi łącznie 27 lat, 4 miesiące i 17 dni, z czego okresy składkowe wynoszą 26 lat i 13 dni. Wobec tego nie spełnia on przesłanki posiadania co najmniej 30 lat okresów składkowych, o której mowa w art. 58 ust. 4 powołanej ustawy, obowiązującym od 23 września 2011 r., a zatem w dacie złożenia wniosku o rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (16 listopada 2011 r.) i w dacie wydania zaskarżonej decyzji.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 19 listopada 2013 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez ubezpieczonego od wyroku Sadu pierwszej instancji, zmienił ten wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznał ubezpieczonemu W. P. prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od 1 listopada 2011 r., a nadto stwierdził, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Przekazał także organowi rentowemu do rozpoznania wnioski ubezpieczonego o przyznanie odsetek od renty oraz zasądził od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kwotę 210 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że w okolicznościach przedmiotowej sprawy nie budzi wątpliwości, iż według stanu prawnego obowiązującego w dacie powstania u W. P. całkowitej niezdolności do pracy, tj. 27 czerwca 2010 r., spełniał on wszystkie przesłanki warunkujące prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Sąd Apelacyjny powołał art. 100 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. Nr 153 z 2009 r., poz. 1227 ze zm.), zgodnie z którym prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy skarżącego powstało z mocy samego prawa w dniu ziszczenia się ryzyka socjalnego, tj. w dniu 27 czerwca 2010 r., kiedy to stał się on całkowicie niezdolny do pracy i spełniał wszystkie warunki wymagane do nabycia prawa do tego świadczenia wymienione w art. 57 ust. 1 i 2 ustawy. Sąd drugiej instancji podkreślił równocześnie, że art. 100 ust. 1 ustawy w ogóle nie nawiązuje do daty zgłoszenia wniosku, a zatem data zgłoszenia wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy nie jest istotna dla ustalenia daty powstania prawa do tego świadczenia. Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, również nieistotna z punktu widzenia oceny spełnienia przez ubezpieczonego warunków nabycia prawa do renty jest data wydania przez organ rentowy decyzji w tym przedmiocie. Decyzja przyznająca prawo do emerytury/renty ma bowiem charakter deklaracyjny. Potwierdza ona fakt nabycia prawa do świadczenia, które następuje w dniu spełnienia wszystkich przesłanek jego powstania.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że data złożenia wniosku o świadczenie i data wydania będącej w sporze decyzji nie miały zatem wpływu na powstanie prawa do świadczenia dla skarżącego. Złożenie wniosku o rentę zmierzało jedynie do realizacji przysługującego mu prawa. Powołana wyżej ustawa wyraźnie odróżnia moment powstania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy od momentu wypłaty tego świadczenia, który następuje, co do zasady od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu - art. 129 ust. 1 ustawy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, prawo do emerytury lub renty ustala się zatem na dzień spełnienia wszystkich warunków powstania prawa do tych świadczeń, bez względu na datę podjęcia działań w celu ich realizacji, tj. datę zgłoszenia wniosku, co przesądza o zachowaniu przez zainteresowanego nabytego prawa w razie niekorzystnej zmiany stanu prawnego. Wynika to z zasady ochrony praw nabytych i niedziałania prawa wstecz.

Sąd Apelacyjny stwierdził zatem, że ubezpieczony spełniał wszystkie przesłanki do nabycia prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy już w dniu 27 czerwca 2010 r., tj. w dacie powstania u niego całkowitej niezdolności do

pracy. W dacie tej legitymował się wymaganym art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS co najmniej 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym, a więc w stanie prawnym obowiązującym wówczas w pełni znajdował w odniesieniu do niego zastosowanie pogląd prawny wyrażony w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 23 marca 2006 r., I UZP 5/05 (OSNP 2006 nr 19-20, poz. 305). Zmiana stanu prawnego po nabyciu przez skarżącego z mocy prawa uprawnienia do renty nie miała natomiast wpływu na ocenę zasadności jego żądania.

Organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w części, tj. w zakresie objętym pkt 1, 2 i 4 i zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 57 i 58 ustawy emerytalnej, polegającą na przyznaniu ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, pomimo tego, że nie udowodnił on 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych przypadających w dziesięcioleciu poprzedzającym powstanie niezdolności do pracy lub zgłoszenie wniosku o przyznanie renty, a „na przestrzeni całego życia” nie udowodnił 30 lat okresów składkowych.

Organ rentowy nie zgodził się z poglądem Sądu Apelacyjnego, że badając prawo do świadczenia należy brać pod uwagę przepisy prawne obowiązujące w dniu poprzedzającym powstanie niezdolności do pracy, a nie obowiązujące w dniu zgłoszenia wniosku o przyznanie renty.

Zdaniem organu rentowego, okoliczność spełnienia warunków do świadczenia nie oznacza, że prawo to zostaje ustalone bez decyzji organu rentowego.

W tej kwestii skarżący powołał wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2012 r., II UK 191/11, w którym stwierdzono, że: użyte w art. 29 ust. 2 pkt 2 *in fine* ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wyrażenie - „(...)”, chyba że w dniu zgłoszenia wniosku o emeryturę są uprawnieni do renty z tytułu niezdolności do pracy” - rozumieć należy jako nabycie prawa do świadczeń rentowych na skutek właściwej decyzji organu rentowego, ustalającej istnienie i zakres zgłoszonego we wniosku stosunku prawnego, który powstał wcześniej z mocy przepisów prawnych (zatem zdaniem Sądu Najwyższego należy rozróżnić

pojęcie „nabycia uprawnień” od „ustalenia uprawnień” co jest niezwykle istotne przy ocenie prawa do renty W. P.).

W ocenie organu rentowego, w niniejszej sprawie pomimo ustalenia Sądów orzekających w niniejszej sprawie spełnienia przesłanek do nabycia prawa do renty, ubezpieczony nigdy o takie prawo nie występował, a zatem potencjalne świadczenie nie zostało ustalone. W takiej zaś sytuacji Sąd nie jest władny dokonać konkretyzacji przysługującego prawa w miejsce właściwej decyzji organu rentowego.

Ponadto, zdaniem organu rentowego, w ustawie emerytalnej znajduje się wiele przepisów, które wskazują na to, że prawo do świadczenia i wysokość świadczenia jest ustalana w oparciu o stan prawny i faktyczny obowiązujący w dniu złożenia wniosku, bez względu na to, od kiedy uprawnionemu przysługiwało prawo do świadczenia, np. art. 15, art. 19, art. 29 ustawy emerytalnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego nie ma usprawiedliwionych podstaw.

Przesłanki nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określa art. 57 ustawy emerytalnej. Zgodnie z ust. 1 tego przepisu renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który łącznie spełnia trzy warunki: jest osobą niezdolną do pracy (pkt 1), posiada wymagany okres składkowy i nieskładkowy (pkt 2), a niezdolność do pracy powstała w okresach enumeratywnie wymienionych w pkt 3 albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. Z kolei, w myśl ust. 2 - przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Wypada też przypomnieć, iż w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 23 września 2011 r. (wejście w życie ustawy zmieniającej) obowiązywała wykładnia art. 57 ustawy emerytalnej dokonana w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., I UZP 5/05 (OSNP 2006 nr 19-20, poz. 305), zgodnie z którą przepis ten wyodrębnił dwie kategorie ubezpieczonych,

nabywających prawo do świadczenia rentowego na samodzielnych warunkach określonych w jego ust. 1 lub ust. 2. Oznaczało to, że ubezpieczony, o którym stanowi art. 57 ust. 2, nie musiał spełniać nie tylko warunku określonego w art. 57 ust. 1 pkt 3, ale również warunku ustanowionego w art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z - definiującym pojęcie wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego - art. 58 ust. 1 i 2. Wykładnia ta nie spotkała się z akceptacją ustawodawcy, czego wyraz stanowi dodanie z dniem 23 września 2011 r. przez art. 1 pkt 1 ustawy zmieniającej do art. 58 ustawy emerytalnej ustępu 4, zgodnie z którym przepisu ust. 2 (ustanawiającego w stosunku do osób, których niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat - art. 58 ust. 1 pkt 5, wymaganie legitymowania się co najmniej 5-letnim okresem składkowym i nieskładkowym przypadającym w ciągu ostatniego dziesięciolecie przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy) nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. Wprowadzenie tej zmiany powoduje, że art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej nie może być już interpretowany jako przepis samodzielnie określający warunki wymagane do nabycia prawa do renty, ale jedynie łagodzący w stosunku do osób w nim wymienionych warunki przewidziane w art. 57 ust. 1, a konkretnie zwalniający te osoby z obowiązku spełnienia określonego w art. 57 ust. 1 pkt 3 wymagania powstania niezdolności do pracy nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania wymienionych w nim okresów ubezpieczenia. Osoby te muszą natomiast wykazać spełnienie przewidzianego przez art. 58 ust. 2 warunku „częstości” stażu ubezpieczeniowego, chyba że wykażą posiadanie okresów składkowych określonych w art. 6, w rozmiarze co najmniej 25 lat dla kobiet i 30 lat dla mężczyzn (por. także pkt 1 uzasadnienia projektu ustawy zmieniającej, Sejm RP VI kadencji, nr druku: 4343).

Wprawdzie w przedmiotowej sprawie ubezpieczony złożył wniosek rentowy w dniu 16 listopada 2011 r., czyli po dodaniu do art. 58 ustawy emerytalnej ustępu 4 (i po wejściu w życie tego przepisu), ale równocześnie w sprawie tej ustalono w sposób wiążący dla Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), że ubezpieczony był całkowicie niezdolny do pracy już od dnia 27 czerwca

2010 r. Wymagało to zatem zweryfikowania jego uprawnień rentowych na tę datę, albowiem moment nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy określa art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, ustanawiający generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Nabycie prawa do świadczenia następuje więc *ex lege* i co do zasady nie jest uzależnione ani od złożenia przez ubezpieczonego stosownego wniosku, ani też od ustalenia (potwierdzenia) tego prawa decyzją organu rentowego, która – jak trafnie zauważył Sąd Apelacyjny – ma jedynie charakter deklaratoryjny. Przewidziany w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej wniosek o świadczenie nie jest elementem prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, gdyż przesłanki tego prawa określa art. 57 tej ustawy, lecz stanowi jedynie żądanie realizacji świadczenia nabytego z mocy prawa (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2000 r., III ZP 29/00, OSNAPiUS 2001 nr 12, poz. 418). Wniosek o rentę ma natomiast znaczenie dla powstania prawa do wypłaty świadczenia rentowego, co wynika wprost z art. 129 ust. 1 ustawy, zgodnie z którym świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Oznacza to, że zmiany w przepisach ograniczające dotychczasowe uprawnienia, czy też wprowadzające dodatkowe warunki nabycia prawa do renty, nie mają wpływu na istnienie prawa nabytego (powstałego) przed tymi zmianami, niezależnie od tego, kiedy został złożony wniosek o świadczenie (jego realizację).

Przedstawione wyżej rozważania pozwalają na sformułowanie wniosku, że art. 58 ust. 4 ustawy emerytalnej nie stosuje się do ubezpieczonego, który przed dniem 23 września 2011 r. nabył prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy na warunkach określonych w art. 57 ust. 2 tej ustawy. Skarżący nabył zaś prawo do renty w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 23 września 2011 r. na warunkach ustanowionych w art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej i żaden z tych warunków, w szczególności niezdolność do pracy w stopniu całkowitym, nie ustał z upływem po tym dniu okresu, na jaki przyznano świadczenie.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie zauważa ponadto, iż taką wykładnię należy uznać za ugruntowaną ze względu na jej jednolitość w orzecznictwie Sądu

Najwyższego odnoszącym się do spornej kwestii, w którym zgodnie przyjmuje się, że art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach nie stosuje się do ubezpieczonego, który wszystkie wymagane warunki do nabycia renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy spełnił przed wejściem w życie tego przepisu z dniem 23 września 2011 r. (por. wyroki z dnia 12 czerwca 2013 r., I UK 9/13, OSNP 2014 nr 4, poz. 58 i z dnia 19 marca 2014 r., I UK 334/13, niepublikowany lub - w odniesieniu do renty rodzinnej - wyrok z dnia 27 listopada 2013 r., I UK 171/13, niepublikowany oraz wyrok z dnia 14 stycznia 2014 r., II UK 222/13, LEX nr 1424851).

Równocześnie za niezrozumiałe Sąd Najwyższy uznaje twierdzenia organu rentowego, powołującego się na „przepisy, które wskazują na to, że prawo do świadczenia i wysokość świadczenia jest ustalona w oparciu o stan prawny i faktyczny obowiązujący w dniu złożenia wniosku”. Formułując takie twierdzenia organ rentowy najwyraźniej myli samo prawo do świadczenia z jego wysokością (a także z prawem do wypłaty), pomijając przy tym wyraźne brzmienie art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którym prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Natomiast art. 129 ust. 1 ustawy stanowi, że świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Przytoczone przepisy uzależniają początkową datę wypłaty świadczenia od daty złożenia wniosku o to świadczenie. Stąd samo spełnienie przez ubezpieczonego przesłanek warunkujących prawo do świadczenia *in abstracto* nie stanowi podstawy do wypłaty świadczenia. Ustawa odróżnia moment powstania prawa (czyli spełnienia warunków określonych w art. 100 ustawy) od momentu wypłaty świadczeń. Rozróżnienie daty powstania prawa i daty wypłaty świadczeń występowało również w ustawie z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (art. 73 i art. 99). Tak więc moment realizacji powstałego uprawnienia zależy wyłącznie od woli ubezpieczonego. Istotna jest zatem data wystąpienia z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczenia i obliczenia jego wysokości. Wynika to stąd, że istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa nie można utożsamiać z przyznaniem świadczenia.

Przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc do wypłaty (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989 r., III UZP 11/89, OSNCP 1990 nr 6, poz. 72 i wcześniejszą uchwałę z dnia 10 sierpnia 1988 r., III UZP 22/88, OSNCP 1989 nr 12, poz. 194, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006 r., III UK 95/06, LEX nr 950628).

Zmiany stanu prawnego po dacie spełnienia ustawowych warunków wymaganych do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy nie mają natomiast wpływu na uprawnienia rentowe powstałe z mocy prawa przed dokonaniem tych zmian, niezależnie od tego, kiedy uprawniony złożył wniosek rentowy. Oznacza to, że ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy następuje na podstawie stanu prawnego obowiązującego w dniu spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia uprawnień rentowych (art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach), a nie według stanu prawnego z późniejszej daty złożenia wniosku rentowego, która wyznacza początek (miesiąc) wypłaty ustalonego świadczenia (art. 129 ust. 1 tej ustawy).

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na treści art. 398¹⁴ k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. i § 12 ust. 2 w związku z § 13 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.